

A MUNKAHELYI EGÉSZSÉG ÉS BIZTONSÁG
FEJLESZTÉSE A KISKERESKEDELEMBEN

MUNKAVÉDELMI KÉZIKÖNYV
CSALÁDI JELLEGŰ MIKRO-
ÉS KISVÁLLALKOZÓKNAK



A kiadványt írta és szerkesztette:

BLOOM HILL Kft.

Ébert László

Lektorálta:

Vecsernyés István

A kiadvány a GINOP 5.3.4-16-2017-00028

„A munkahelyi egészség és biztonság fejlesztése
a kiskereskedelmi ágazatban”
projekt keretében készült

Felelős kiadó:

Kereskedők és Vendéglátók Országos
Érdekképviselői Szövetsége KISOSZ

Dr. Antalffy Gábor elnök

Nyomda:

SzT. SZÍN-vonal Bt. Miskolc

A kiskereskedelmi ágazatban működő KKV vállalkozások tulajdonosai, mint munkaadók, illetve a kiskereskedelmi ágazatban foglalkoztatott alkalmazottak, mint munkavállalók munkahelyi egészség és biztonság fejlesztésére vonatkozó tájékoztatója

A MUNKAHELYI EGÉSZSÉG ÉS BIZTONSÁG FEJLESZTÉSE A KISKERESKEDELEMBEN

Szerkesztette: Ébert László

Lektorálta: Vecsernyés István

KÉZIKÖNYV CSALÁDI JELLEGŰ MIKRO- ÉS KISVÁLLALKOZÓKNAK

TARTALOM

ELŐSZÓ.....	6
A munkavédelem fogalma, területei.....	13
Munkavédelmi problémák a kis- és közepes kereskedelmi egységekben és az áruházláncoknál.....	16
Kockázatértékelés a kereskedelemben.....	18
Monitoros munkahelyek	21
A munkavállalók orvosi alkalmassága, a foglalkoztatás feltétele	23
A munkavégzés hatókörében tartózkodók védelme	25
Helyiségek és közlekedési folyosók.....	26
Nyílászárók (ajtók, ablakok, kapuk)	27
A munkafolyamatra, a technológiára, az anyagra (árura) vonatkozó néhány követelmény	28
Veszélyes vegyi anyagok, áruk.....	32
Helyiségek megvilágítása (természetes és mesterséges megvilágítás)	35
A munkahelyek szellőzése (szellőztetés, munkahelyi hőmérséklet).....	36
Munkahelyi hulladékkezelés	38
A kereskedelemben használt védőeszközök, védőruhák, formaruhák.....	39
Munkavédelmi képviselők a kereskedelemben	43
Speciális kereskedelmi munkavédelmi problémák.....	45
ANYAGMOZGATÁS	50
A kiskereskedelemben használatos egyéb eszközök és veszélyforrások	54
A családi jellegű mikrovállalkozások érintettsége a stressz problémájával.....	63
A munkahelyi munkavédelmi oktatás fontossága és dokumentálása	73

Foglalkozási megbetegedések kivizsgálásának és bejelentésének speciális szabályai	76
A munkahelyi elsősegélynyújtás személyi és tárgyi feltételei.....	79
ZÁRSZÓ	82

ELŐSZÓ

A kiadvány célja, hogy alapvető információkat nyújtson a kiskereskedelmi ágazatban dolgozó családi jellegű mikro- és kisvállalkozók részére, amelyek jellemzően saját szakemberrel nem rendelkeznek, és mind a kereskedelmi egység létesítéséhez, mind a működtetéséhez külső szakértőt vesznek igénybe, vagy készen kapott anyagokkal dolgoznak.

A tájékoztató részben követi a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Mvt.) szerkezetét.

A kiadvány az elektronikus változatban és mellékletként tartalmazza a legfontosabb előírásokat, jogszabályokat és szabványokat, azonban a szabványokkal kapcsolatban el kell mondani, hogy ezek alkalmazása ma már nem kötelező, csak a jogszabályban meghatározott műszaki-biztonsági színvonal megvalósítása.

A kiskereskedelem jellemzői

1. a tulajdonlás típusa szerint:
 - független: amikor csupán egy bolt üzemeltetését látja el a tulajdonos, ált. saját maga végzi az értékesítést, esetleg 1-2 alkalmazottal
 - lánc típusú: több üzlet közös tulajdonos felügyelete alatt áll. pl. CBA
 - franchise rendszerű: szerződéses kapcsolat áll fenn a rendszert átadó és átvevő között
 - bérelt rendszerű: az üzlet egy részét, az áruház egy osztályát a bérleti díj fejében a bérlő üzemelteti
 - szövetkezeti rendszerű: a tulajdonosok száma nagy, s a működés a szövetkezeti törvénynek megfelelő formák és keretek között zajlik (Magyarországon az ún. Fogyasztói szövetkezetek terjedtek el inkább – TÉSZ, ÁFÉSZ)

2. a megjelenés, a fogyasztó kiszolgálásának megoldása szerint:
 - bolti vegyeskereskedések: szűk áruválaszték, kis

méret, kevés, képzetlen eladó, főleg a sűrűn lakott lakótelepi környezetben, kisebb falvakban helyezkednek el

- ABC áruházak, szupermarketek: önkiszolgálásra épülnek, áruválasztékuk nagy, ehhez viszonyítva viszont kis eladótér, lakókörnyezetben és belvárosban egyaránt megtalálható. Pl.: CBA,

- diszkont áruházak: áruválasztéka és szolgáltatásai szűkösek, az ár viszonylag alacsony. Lakótelepekhez közel helyezkedik el. A termékeket előre csomagolt, dobozolt formában árusítják, legfontosabb vonzerejük a vezértermékek (tej, kenyér, olaj, liszt) alacsony ára jelenti. Pl.: Penny, C+C

- hipermarketek: nagy áruválaszték, alapterületük óriási (500 m² felett) főleg a városok szélén helyezkednek el. Pl.: Metro, Auchan, Tesco

- bevásárló központok: nagyméretű, sok bérelt üzletet magukba foglaló, 50-70 ezer m²-es, szórakoztató és vendéglátó egységekkel kiegészült, általában a városszálon elhelyezkedő kiskereskedelmi formák.

- butikok modellboltok: jellegzetesen magyar képződmények, divatcikk, cipők, ruhák árusítására jöttek létre, jelentőségük visszaesett.

- márkaboltok, szaküzletek: jó márkanévű,

döntően multinacionális cég termékeinek forgalmazására, illetve meghatározott termékcsoporthatárítására létesültek. Pl.: DM

- vásárló kereskedők: meghatározott napokon, szűk termékválasztékkal, nem v. „félremarkázott” termékekkel, viszonylag alacsony áron, minimális szolgáltatással, a garancia hiányzik, a minőség alacsony
- mozgóárusítás és kitelepülés

Statisztikai adatok 2016 és 2017 évekre

47 – Kiskereskedelem (kivéve: gépjármű)	Összesen	Kereskedelem	Munkabalesetek megoszlása 2016 évre									
			Összes munkabaleset			Az összes munkabalesetből						
						halálos	súlyos csonkolás	egyéb súlyos	súlyos összesen	Csonko- lásos összesen		
			össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.
1697	23027	2636	össz.									
567	14775	1361	férfi									
1130	8252	1275	nő									
0	80	3	össz.									
0	76	2	férfi									
0	4	1	nő									
1	31	7	össz.									
0	26	6	férfi									
1	5	1	nő									
2	66	8	össz.									
2	61	7	férfi									
0	5	1	nő									
3	177	18	össz.									
2	163	15	férfi									
1	14	3	nő									
6	210	18	össz.									
3	175	15	férfi									
3	35	3	nő									

47- Kiskereskedelem (kivéve: gépjármű)	Összesen	Kereskedelem	Nemzetgazdasági ágazat									
			Munkabalesetek megoszlása 2016. I-III negyedévekre vonatkozóan									
			Összes munkabaleset			Az összes munkabalesetből						
			halálos	súlyos csonkolás	egyéb súlyos	súlyos összesen	Csonkolásos összesen					
össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	
1182	16554	1851	0	60	3	0	0	0	0	0	0	0
392	10643	961	0	56	2	0	0	0	0	0	0	0
790	5911	890	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0
1	24	4	1	24	4	1	0	0	0	0	0	0
0	19	3	0	19	3	0	0	0	0	0	0	0
1	5	1	1	5	1	1	0	0	0	0	0	0
2	50	8	2	50	8	2	0	0	0	0	0	0
2	45	7	2	45	7	2	0	0	0	0	0	0
0	5	1	0	5	1	0	0	0	0	0	0	0
3	134	15	3	134	15	3	0	0	0	0	0	0
2	120	12	2	120	12	2	0	0	0	0	0	0
1	14	3	1	14	3	1	0	0	0	0	0	0
6	156	12	6	156	12	6	0	0	0	0	0	0
3	134	9	3	134	9	3	0	0	0	0	0	0
3	22	3	3	22	3	3	0	0	0	0	0	0

47- Kiskereskedelem (kivéve: gépjármű)	Összesen	Kereskedelem	Nemzetgazdasági ágazat									
			Munkabalesetek megoszlása 2017. I-III negyedévekre vonatkozóan									
			Összes munkabaleset			Az összes munkabalesetből						
			halálos	súlyos csonkolás	egyéb súlyos	súlyos összesen	Csonkolásos összesen					
össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	
1024	16172	1659										
372	10404	889										
652	5768	770										
2	62	3										
1	59	2										
1	3	1										
0	18	1										
0	16	1										
0	2	0										
1	46	4										
0	41	3										
1	5	1										
3	126	8										
1	116	6										
2	10	2										
2	145	9										
1	123	8										
1	22	1										

Fenti adatokból kitűnik, hogy az összes balesetek teljes számát figyelembe véve a kereskedelemben bekövetkezett balesetek számának aránya nagyobb, mint 10 %.

A kereskedelmen belül pedig a kiskereskedelemben bekövetkezett balesetek aránya - bármelyik időszakot figyelembe véve 60 %-nál nagyobb.

Tehát a kereskedelemben ezen belül a kiskereskedelemben meglepően magas a bekövetkezett balesetek száma.

Sajnos 2017 I-III negyedévekben halálos baleset is bekövetkezett.

A munkavédelem fogalma, területei

A munkavédelem - az Mvt. megfogalmazása szerint - a szervezett munkavégzésre vonatkozó biztonsági és egészségügyi követelmények, továbbá a törvény céljának megvalósítására szolgáló törvénykezési, szervezési, intézményi előírások rendszere, valamint mindezek végrehajtása.

A munkavédelem szakterületei: a munkabiztonság és a munkaegészségügy.

(munkahigiéné és foglalkozás-egészségügy)

A jogszabályi környezet az Alkotmányból indul és az alapelvek végrehajtását a munkavédelemről szóló törvényi rendelkezések, valamint végrehajtási kormányrendeleti és miniszteri szintű jogszabályok határozzák meg, speciálisan erre a területre vonatkozik a

Kereskedelmi és Vendéglátóipari Biztonsági Szabályzat (továbbiakban KVBSZ). A jogszabályi környezetet egészítik ki a munkáltató hatáskörébe tartozó szabályzatok, utasítások és előírások, ugyanis a munkavédelmi törvény előírja, hogy "Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményei megvalósítási módját - jogszabályok és szabványok keretén belül - a munkáltató határozza meg."

A munkavédelemre vonatkozó szabályok rendszere

TÖRVÉNYI SZINT	ALKOTMÁNY 11949. XX. tv 66. § (3). 70/D. §.] 1993. XCIII. Tv. A munkavédelemről (Mvt.) 2000. XXV Tv. kémiai bizt.		
KORMÁNY- RENDELTI SZINT	89/1995. (VII 14.) Korm. rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgálatról		
MINISZTERI RENDELTI SZINT	Fogl. pol. és munkaügyi miniszteri rendeletek 5/1993. (XII. 26.) MÚM r. az Mvt. egyes rendelkezéseiről stb.	Egészségügyi (népjóléti) minisztériumi rendeletek 65/1999. (XII. 22.) EÜM r. az egyéni védőeszköz használatáról stb.	Ágazati miniszteri rendeletek 30/1995. (VII. 25 IKM r. Kereskedelmi és Vendéglátóipari BSZ
MUNKÁLTATÓI SZABÁLYOZÁSI SZINT	Munkavédelmi szabályzat, vezetői utasítás (orvosi vizsgálatok rendje, egyéni védőeszköz-szabályozás, technológiai utasítás, mentési terv)		
SZABVÁNYI SZINT	MSZ, MSZEN. MSZ ISO. MSZ IEC		

Munkavédelmi problémák a kis- és közepes kereskedelmi egységekben és az áruházláncoknál

Minden kereskedelmi egységre vonatkozóan általános előírás, hogy már a tervezés során megjelenjenek a biztonságos munkavégzés követelményei, és az újonnan létesítendő kereskedelmi egységek esetében ennek megtörténik a hatósági ellenőrzése.

A létesítési követelmények tekintetében a munkavédelmi törvény 18.§-a mondja ki, hogy

„Munkahely, létesítmény, technológia tervezése, kivitelezése, használatba vétele és üzemeltetése, továbbá munkaeszköz, anyag, energia, egyéni védőeszköz előállítás, gyártása, tárolása, mozgatása, szállítása, felhasználása, forgalmazása, importálása, üzemeltetése a munkavédelemre vonatkozó szabályokban meghatározott, ezek hiányában a tudományos, technikai színvonal mellett elvárható követelmények megtartásával történhet.”

A munkahely létesítésének folyamatában részt vevő tervező és kivitelező köteles írásban nyilatkozni, hogy a létesítmény megfelel az egészséges és biztonságos munkavégzés

feltételeinek, a megkövetelt jogszabályoknak és szabványoknak.

A munkaeszközök beszerzése esetén meg kell követelni a forgalmazótól az ún. megfelelőségi nyilatkozatot, ill. a jogszabályok alapján veszélyesnek minősített gépek esetében a megfelelőségi nyilatkozat mellé be kell szerezni a megfelelőségi tanúsítványt is, a magyar nyelvű üzemeltetési dokumentációt a gyártótól, illetve importőrtől.

A kis- közepes kereskedelmi egységeknél ma egyszerű a létesítés, mert itt súlyosabb balesetek nem jellemzőek. Az előírások lényege, hogy olyan építmény alkalmazható kereskedelmi munkahelynek, amely

- megfelelő szerkezetű,
- megfelelő szilárdságú, és megfelelően tisztítható határoló felületekkel,
- belmagassággal, légtérfogattal, közlekedési, menekülési útvonallal rendelkezik.

Az ablakoknak biztonságosan nyithatóknak, zárhatóknak, beállíthatóknak és rögzíthetőeknek kell lenniük.

Gondoskodni kell az átlátszó felületű ajtók (kirakatok) kitörés elleni védelméről, a veszély felismerésére alkalmas megkülönböztető jelzéséről.

A munkavállalók érdekében 10 főnél több alkalmazott esetében pihenőhelyiséget is kell biztosítani.

Kockázatértékelés a kereskedelemben

A kockázatértékelés a munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések megelőzésére alkalmazott, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés megteremtése érdekében tett munkáltatói intézkedések kulcsfontosságú eleme.

A kockázatértékelés egy folyamat, ahol meg kell vizsgálni az adott munkakörülményeket, fel kell tárni az esetleges veszélyforrásokat, szervezési, technikai hiányosságokat, és meg kell határozni a konkrét teendőket, de ehhez nem feltétlenül szükséges matematikai valószínűségek vagy elméleti összefüggések megállapítása.

A kockázatértékelés gondos áttekintése annak, hogy az adott munkahelyen mi károsíthatja, veszélyeztetheti a munkavállalókat, a feltárt veszélyek kiküszöbölhetőek-e vagy

sem, és milyen személyi, tárgyi, szervezési intézkedések szükségesek annak érdekében, hogy a munkabalesetek és az egészségkárosodások megelőzhetőek legyenek. Az értékelést a tevékenység megkezdése előtt kell elvégezni és módosítani szükséges a már működő egység során fellépő újabb kockázatok esetében.

Veszély: minden olyan eszköz, felszerelés, anyag, keverék, módszer, gyakorlat, vagy munkakörnyezeti hatás, amely egy lehetséges sérülés vagy egészségkárosodás forrása lehet.

Kockázat: a veszélyhelyzetben a sérülés vagy egészségkárosodás valószínűségének és súlyosságának együttes hatása.

A munkáltató a munkavédelmi kockázatértékelést, a kockázatkezelést és a megelőző intézkedések meghatározását - eltérő rendelkezés hiányában - a tevékenység megkezdése előtt, azt követően indokolt esetben, de legalább 3 évente köteles elvégezni az Mvt. 54. § (3) bekezdése szerint.

A kockázatértékelés elvégzése munkabiztonsági, illetve munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül.

A foglalkozás-egészségügyi szolgáltatónak és a munkavédelmi (munkabiztonsági) szakembernek a munkáltató és a külső szakemberek által elvégzett

kockázatértékelésben, kockázatbecslésben közre (és együtt) kell működniük és az elkészült dokumentumokat aláírásukkal hitelesíteniük kell.

A kockázatértékelést végző személynek megalapozott javaslatot kell tennie a kockázatok csökkentése érdekében, (Intézkedési terv) ugyanakkor a kockázatértékelés elvégzésért, a feltárt hiányosságok megszüntetéséért, a fennmaradó kockázatok elfogadható szinten tartásáért a felelősség a munkáltatót terheli. (Az Mvt. 2. § (2) bekezdése mondja ki a munkáltató objektív felelősségét.)

A szaktevékenység ellátására való jogosultság igazolása érdekében szükséges a kockázatértékelést végző személyek szakképesítését igazoló azonosítójának feltüntetése az elkészült dokumentumon. A kockázatértékelés folyamatába indokolt bevonni a munkavállalókat, vagy a munkavédelmi képviselőt, mivel a gyakorlati tapasztalataik a kockázatértékelésnél nélkülözhetetlenek.

Természetesen munkavédelmi képviselő választására csak a 20 főt meghaladó munkavállalói létszámmal rendelkező munkáltatók kötelezhetőek.

A munkáltatónak figyelemmel kell lennie arra, hogy külön jogszabály tartalmaz-e az Mvt. szerinti 3 éves határidőnél

szigorúbb előírást, mivel adott esetben annak megfelelő időközönként kell újbóli kockázatértékelést elvégeztetnie (pl. zajterhelés, kémiai kockázatértékelés)

A munkahelyi kockázatértékelés elmulasztása esetén a hatóság munkavédelmi bírságot (50.000-10.000.000 Ft) szabhat ki (főleg az I. veszélyességi osztályba tartozó munkáltatónál)

A veszélyességi osztályokról külön végrehajtási jogszabály rendelkezik. A kereskedelmi tevékenység az 5/1993. (XII. 26.) MüM rendelet szerint a legkevesbé veszélyes III. veszélyességi osztályba tartozik.

Monitoros munkahelyek

A kereskedelembe jellemző a számítógépes monitoros munkahely szinte minden területen. (Irodai, raktári, pénztári tevékenység, stb.)

Ha a számítógépes munkahely, képernyő előtt végzett munka meghaladja a műszakonkénti 4 órát akkor képernyő előtti munkavégzésről beszélhetünk.

Az 50/1999. (XI. 3.) EüM rendelet 3. paragrafusában előírja, hogy a fenti kockázatokat a munkáltatónak folyamatosan

vizsgálnia kell, és ha szükséges mihamarabb be kell avatkoznia.

A munkáltató jogszabályi kötelezettsége, hogy foglalkozás-egészségügyi orvoshoz küldje a monitoros munkavállalót, és kezdeményezze a munkavállalón a szem és látásvizsgálat elvégzését.

Ha a foglalkozás-egészségügyi orvos megállapítja, hogy a munkavállaló részére a képernyő előtti éleslátást biztosító szemüveg biztosítása szükséges lehet, a munkavállalót beutalják szemészeti szakvizsgálatra. A beutalóban fel kell tüntetni a képernyő előtti éleslátást biztosító szemüveg használatát szükségessé tevő munkakör megnevezését, és annak a szakvizsgálathoz szükséges mértékű leírását is.

A monitoros munkahely esetében a helyes testtartás hiánya is okozhat egészség károsodást.

Képernyő előtti munkavégzés és számítógépes munkahely esetén úgy kell megszervezni a munkafolyamatot, hogy óránként minimum 5 legfeljebb 10 perces szünetekkel szakítsák meg a munkavégzést, a munkavállaló szemének pihentetése céljából.

A képernyő előtti munkavégzés munkahelyét, illetve a számítógépes munkahelyet úgy kell megtervezni, hogy a

munkavállalónak elegendő tere legyen a testhelyzete és mozgása megváltoztatásához, ennek javasolt alapterülete 8 négyzetméter.

A terület mellett fontos a megvilágítás is, ennek során a belső téri munkahelyeknél a különböző szabványok 500 lux megvilágítási értéket határoznak meg.

A munkavállalók orvosi alkalmassága, a foglalkoztatás feltétele

A munkavállaló csak olyan munkával bízható meg, amelynek ellátására egészségileg alkalmas, rendelkezik az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges ismeretekkel, jártassággal, készséggel.

A 33/1998. (VI. 24.) NM. rendelet értelmében orvosi vizsgálatnak kell megállapítani, hogy a munkavállaló egészségileg alkalmas-e az adott munkakör betöltésére.

A lehetséges orvosi vizsgálatok:

1. Munkaköri alkalmassági vizsgálat
2. Szakmai alkalmassági vizsgálat
3. Személyi higiénés alkalmassági vizsgálat
4. Soron kívüli alkalmassági vizsgálat

A munkáltatónak az előzetes orvosi vizsgálatot még a munkavégzés megkezdését megelőzően kell elvégeztetnie, és ennek kezdeményezése a munkáltató feladata.

Az egyszerűsített foglalkoztatásnál a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI.24.) NM rendelet az egészségi alkalmasság megállapítására vonatkozóan háromféle orvosi vizsgálatról rendelkezik, úgymint

1. a foglalkoztathatósági szakvéleményről,
2. a munkaköri alkalmassági vizsgálatról, valamint a
3. személyi higiénés alkalmassági vizsgálatról.

A foglalkoztathatósági szakvélemény - a betöltendő munkakörre vonatkozó érvényes előzetes munkaköri alkalmassági véleménnyel egyébként nem rendelkező fiatalok és idősebb munkavállaló, illetve terhes, nemrégén szült, anyatejet adó nők és szoptató anyák foglalkoztatása kivételével - nem kötelező feltétele a foglalkoztatásnak, a foglalkoztatásról történő felelősség a munkáltatót terheli.

Munkaköri alkalmassági vizsgálatot csak speciális munkakörök esetében jogszabályi előírás alapján kell elvégeztetni.

Személyi higiénés alkalmassági vizsgálat

Egyes járványügyi érdekből kiemelt munkakörök, tevékenységek esetén az egyszerűsített foglalkoztatási jogviszonyban is szükséges a foglalkoztatás előtt személyi higiénés alkalmassági vizsgálat, ez a kereskedelemben a közfogyasztásra szánt élelmiszer (beleértve az ételt, italt) előállításával, valamint forgalmazásával (kivéve a csomagolt élelmiszerek és a nyers zöldség-gyümölcsfélék szállítását, tárolását) foglalkozó, továbbá ilyen munkahelyeken tisztítást, takarítást végző személy.

A munkavégzés hatókörében tartózkodók védelme

A munkavédelmi törvény hatálya kiterjed minden szervezett munkavégzésre, függetlenül attól, hogy az milyen szervezeti vagy tulajdoni formában történik.

A törvény meghatározott rendelkezéseit alkalmazni kell a munkavégzés hatókörében tartózkodóra is (járókelő, látogató, vásárló, hatósági ellenőr, szolgáltatást igénybe vevő stb.).

Ezek a rendelkezések az alábbi szabályozási területeket érintik:

- a munkavállalók és a munkavégzés hatókörében tartózkodók védelme érdekében biztonsági és egészségvédelmi jelzéseket kell alkalmazni
- az olyan munkahelyen, ahol be- vagy leesési veszély van, vagy az ott tartózkodókat leeső tárgyak veszélyeztetik, elkerítéssel, lefedéssel, vagy más alkalmas módon kell a védelemről gondoskodni
- a munkahelyen a zajhatások és rezgések, a por- és vegyi anyagok, valamint a sugárzások, az alacsonyabb vagy magasabb légköri nyomás nem károsíthatják a munkavállalókat és a munkavégzés hatókörében tartózkodókat és nem veszélyeztethetik a munkavégzés biztonságát

Az egyedül dolgozó egyéni vállalkozókra nem terjed ki a Mvt. hatálya, de az előírásokat nekik is be kell tartani, és a munkavállalókat oktatásban kell részesíteni

Helyiségek és közlekedési folyosók

A kereskedelem az a tevékenység, amely teljesen nyilvános, de vannak olyan területei, amelyek a vevők elől elzártak,

vannak olyan feladatok, amelyeket egy vagy több munkavállaló nem az eladótérben végez.

Egy helység akkor alkalmas a munkavégzésre, illetve akkor tekinthető kényelmesnek, ha szélessége és hosszúsága is meghaladja a 2,8 m-t.

Nyílászárók (ajtók, ablakok, kapuk)

Fontos követelmény munkavédelmi szempontból, hogy megfelelő anyagból készüljenek, és úgy legyenek elhelyezve, hogy azok ne okozzanak baleset.

Néhány általános szabály:

- az átjáró (lengő) ajtók ütközése balesetet okoz, ha szemmagasságban nincs jól látható jelzés,
- az üvegtáblákat el kell látni valamilyen figyelemfelhívó matricázással, valamint törésvédelemmel, ha számítani lehet sérülésre (pl. valaki nekigyalogolhat),
- a tolóajtókat el kell látni biztosító szerkezetekkel,
- a felfelé nyitó ablakokat, kapukat el kell látni visszacsapódást gátló szerkezetekkel.

A kereskedelemben tilos bejáratként kizárólag forgó, billenő vagy tolóajtót alkalmazni a vásárlók útvonalán, kivéve az automatikus üzemű és veszély esetén kézzel is nyitható

tolóajtót. A vészkijárat-, tűzgátló ajtók önműködő csukódását tilos megakadályozni, tilos kiékelni, kitámasztani. A menekülést biztosító ajtók vonatkozásában az Országos Tűzvédelmi Szabályzat (OTSZ) is részletes előírásokat tartalmaz.

Biztosítani kell, hogy rendkívüli események esetén a munkavállalók és az ott lévők a kialakított vészkijáratokon akadálymentesen menekülhessenek.

Ennek elmulasztása esetén a katasztrófavédelmi hatóság tűzvédelmi bírságot szabhat ki.

A munkafolyamatra, a technológiára, az anyagra (árura) vonatkozó néhány követelmény

A munkafolyamatot, a technológiát, a munkaeszközt, az anyagot (árut) úgy kell megválasztani, hogy az sem a munkavállalók, sem a munkavégzés hatókörében tartózkodók egészségét és biztonságát ne veszélyeztesse!

A kisebb üzletek egyszerű technológiája is nehezen tartható, mivel a beérkezett áru mennyisége, a tárolt göngyöleg, illetve csomagolási hulladék oly mértékben zsúfolt körülményeket teremt, mely balesetveszélyes és tűzvédelmileg sem megfelelő.

Alapszabály, hogy anyagot, terméket mozgatni csak az anyag, termék tulajdonságainak megfelelő, arra alkalmas eszközzel, a kijelölt helyen és módon, a súly- és mérethatárok megtartásával szabad!

A kis üzletek esetén zömében kézi árumozgatásról beszélhetünk, itt hely sincs arra sokszor, hogy segédeszközt vegyünk igénybe, de talán egy „molnártargonca" közlekedése (használat) biztosítható.

A közepes méretű üzletek esetében már megjelennek a kézi emelővillás targoncák- közkeletű nevén: „béka" - és a kézi szállítókoszik esetleg pincék esetében a csúszdák és kisebb méretű szállító szalagok is.

Minden egyes eszköz - nem megfelelő karbantartás és kezelés esetén - önmagában is veszélyforrás!

Gyakori, hogy a kézi emelővillás targoncák:

- hidraulikája nem megfelelő, és így könnyen lábsérülést okozhat,
- a szállítókoszik kereke elkopik, nehezen kormányozható,

- a szállító szalagok illetve csúszdák áru le- és feladásánál történhetnek - nemcsak eszközhibából, hanem figyelmetlenségből is - súlyos balesetek.

A targoncák és állványkiszolgáló gépek esetén a veszélyes gépekre előírt időszakos ellenőrző vizsgálatokat kötelező elvégezni, (lásd Emelőbiztonsági Szabályzat) nem beszélve arról, hogy ezeket az eszközöket csak megfelelő államilag elismert vizsga birtokában szabad kezelni az azzal írásban megbízott személynek, akinek naponta meg kell vizsgálni a biztonsági elemek meglétét, működőképességét, a vizsgálatot és eredményét az emelőgép-naplóban kell rögzítenie!

Sok baleset és orvosolhatatlan foglalkozási megbetegedés forrása - különösen a zömében nőket foglalkoztató kereskedelmi szakmában - a nőkre és férfiakra meghatározott „súlyhatárok” be nem tartása.

A kézi anyagmozgatással kapcsolatban az elsősorban hátsérülések kockázatával járó kézi tehermozgatás minimális egészségi és biztonsági követelményeiről szóló 25/1998. (XII.27.) EüM rendelet az irányadó.

A rendelet nem tartalmaz emelhető, szállítható súlyhatárokat, súlynormákat. Ennek oka, hogy ugyanaz a megterhelés egyénenként, az egyén

- testi felépítésétől,
- izomzata fejlettségétől,
- egészségi állapotától,

függően különböző igénybevételt jelent.

A jogalkotó véleménye szerint súlyhatár előírása esetén - ha „egységesítené” a súlyhatárokat (azaz nem venné figyelembe az egyén előbbiekben felsorolt adottságait) - egyes munkavállalóknál akár a megadott súlyhatár alatti tehermozgatás is súlyos egészségkárosodáshoz vezethet.

Annak megítélése, hogy ki milyen súlyhatárig vehető igénybe tehermozgatásra, a foglalkozás-egészségügyi orvos szakmai kompetenciájába tartozik, akinek különösen körültekintően kell eljárnia, ha a munkavállaló pl. nő, mivel az ő esetükben az alkati sajátosságuknak megfelelően kell megítélni, hogy alkalmasak-e kézi tehermozgatásra.

Az egészséget potenciálisan károsító, tiltást igénylő megterhelések fajtái az „Anyagmozgatási munka” szabályai szerint a:

- terhes nők,
- nemrégén szült nők és szoptató anyák,

- nyugdíjkorhatáron túl dolgozó nők nem emelhetnek 10 kg-nál nagyobb tömeget.

A fiatalok és a munkaképes korú nők, valamint a nyugdíjkorhatáron túl dolgozó férfiak esetében a foglalkozás-egészségügyi orvos egyénenként mérlegelheti, hogy a munkavállaló milyen tömegű tömeget emelhet.

A nem megfelelő anyagmozgatás kis üzleteknél a teljes betárolási munkafolyamatra igaz, ugyanakkor a nagyobbak esetében is gyakran előfordul, - mert hiába működik megfelelő gépi (eszköz) technológia, annak folyamatosságát több esetben megszakítják, - pl. a beszállított eszköz polcra helyezésénél, vagy nagydarabos termékek polcra történő kiadásánál.

Veszélyes vegyi anyagok, áruk

A világ vegyi anyag termelése sokszorosára nőtt.

Több mint 100 ezer vegyi anyag 5-10%-a veszélyes anyag, készítmény.

A helytelen használat esetén – szánkón, bőrünkön, légútjainkon szervezetünkbe juthatnak a veszélyes anyagok, ennek ellenére sokszor eszünkbe sem jut, hogy egészségünk megőrzéséhez feltétlenül szükséges lenne a veszélyes

anyagok, készítmények (keverékek) veszélyességét, használati szabályait pontosan megismerni.

A kereskedelemben általában zárt csomagolásban jelennek meg, ennek ellenére minden egységben a takarítás, fertőtlenítés során a használatukra is sor kerül.

A szervezett foglalkoztatást folytató munkáltató köteles gondoskodni a munkahelyen a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető veszélyes anyagok által előidézett kockázatok megszüntetéséről vagy minimumra történő csökkentéséről.

Ha lehet a munkáltatónak a munkavállaló egészségét és biztonságát nem veszélyes anyag vagy kevésbé veszélyeztető veszélyes anyag alkalmazásával kell biztosítani.

Amennyiben a veszélyes anyag nem veszélyes vagy kevésbé veszélyeztető anyaggal történő helyettesítése nem oldható meg, a munkáltatónak kockázatbecslést kell végezni, és a veszélyforrásokat ki kell küszöbölni, vagy az elviselhető mértékig csökkenteni.

A megelőző és védő intézkedések - fontossági sorrendben - a következők:

1. megfelelő munka-, szabályozási és vezérlési folyamatok megtervezése,
2. megfelelő munkaeszköz alkalmazása,

3. kevésbé veszélyes anyagok alkalmazása,
4. kollektív műszaki és egyéni védelem alkalmazása a kockázat keletkezési helyén,
5. munkaszervezési intézkedések,
6. egyéni védőeszközök alkalmazása, amennyiben az expozíció egyéb módon nem csökkenthető vagy nem szüntethető meg.

A munkáltatónak a munkahelyen előforduló veszélyes anyagokkal kapcsolatos balesetek, üzemzavarok és veszélyhelyzetek kezelésére intézkedési tervet - a mentési tervet is beleértve - kell készítenie, veszélyhelyzet esetén pedig azonnal intézkedni köteles.

A munkáltató köteles haladéktalanul tájékoztatni a munkavállalót az olyan előre nem látható eseményt vagy balesetet követően, amely a munkavállaló többletterhelésével, testi épsége sérelmével, egészsége fokozott veszélyeztetésével járhatott, és számára megfelelő egyéni védőeszközt, speciális biztonsági berendezést és felszerelést biztosítani.

A munkáltató az alapvető információkat köteles a munkavállalók és a kereskedelmi boltban megfordulók részére hozzáférhetővé tenni a következő tartalommal:

a) előzetes értesítést a munka közbeni veszély(ek)ről, a veszély(ek) meghatározását szolgáló, valamint a megelőző intézkedésekről és szabályokról,

b) bármely baleset vagy vészhelyzet esetén előforduló különleges veszélyforrásokat vagy azokat, amelyeknek előfordulása várható, továbbá

c) a mentési tervet, vészhelyzeti szabályzatokat.

A munkavállaló tájékoztatása és oktatása minden veszélyes anyag vonatkozásában elengedhetetlen.

A relevánsabb információkat a forgalmazó által biztosított biztonsági adatlap tartalmazza.

Az adatlapban a forgalmazótól, a beszállítótól származó minden, a veszélyes anyaggal kapcsolatos és a munkavégzés szempontjából lényeges adatot ismertetni kell.

Helyiségek megvilágítása (természetes és mesterséges megvilágítás)

A nem kellő világítással rendelkező helyiségekben megnő a munkahelyi balesetek kockázata, ezért már a kockázatértékelés elkészítése során, különösen az élelmiszer forgalmazó üzleteknél, figyelni kell a világításra és a

fényerősség mérésére. Alapszabály, hogy az eladóterületben a fényerősség legalább 300 lux, a pénztári munkahelyeken 500 lux, és a raktárhelyiségekben az árumozgatási feladatok függvényében 50-200 luxig terjedő fényerősség legyen. A mérést a kereskedőnek a villamos kivitelezőtől, illetve a szerelvényezőtől meg kell rendelni, mert a mérési eredményekkel tudja igazolnia feltételek teljesítését. Ez összeköthető új egység létesítése esetén a tűzvédelmi szabványosság és az érintésvédelmi megfelelés megrendelésével.

A munkahelyek szellőzése (szellőztetés, munkahelyi hőmérséklet)

Zárt munkahelyeken biztosítani szükséges elegendő mennyiségű, az egészséget nem károsító levegőt.

Ez annál is fontosabb, mert pusztán az a tény, hogy emberek tartózkodnak a helyiségben, egy bizonyos idő után a levegő „elfogyásához” vezethet.

A megengedett legkisebb levegőszennyezettség mértékét jogszabályban rögzített szabványok írják elő.

A hőérzetet egyértelműen befolyásolja a légsebesség, az ún. száraz hőmérséklet és a páratartalom.

Azokban a korszerű üzletekben, ahol légcserés klímaberendezés is működik az előírt szellőztetés értelemszerűen biztosítható.

Ezeken a helyeken a megfelelő karbantartás igen fontos, hogy például a szennyezéseket felfogó szűrők cseréje megtörténjen. Abban az esetben, ha a szellőző-rendszerben tűzveszélyes anyag lerakódásával is számolnunk kell a rendszeres tisztításra vonatkozó követelmények teljesítése is kötelező.

A kis- és közepes üzletek esetében, ahol klíma nem áll rendelkezésre – elsősorban az egyre hosszabb meleg időszakokban – szinte lehetetlen, hogy a megfelelő szellőzés és a légsebesség értéke együtt biztosítva legyen.

Ventilátorokkal, illetve huzattal próbálják a magas hőmérsékletet és páratartalmat enyhíteni, azonban, közben a légsebesség az előírt sokszorososa a megengedettnek, melynek élettani hatása kedvezőtlen, (pl. meghűlés, arcidegbénulás, izomgörcs, stb.) különösen a fix munkahelyeken munkát végzők számára (pénztárfülke, pult mögötti eladás, stb.).

A munkahelyi hőmérsékletnek olyannak kell lennie, hogy azt az emberi szervezet, a munkát végző ember el tudja viselni.

Munkahelyi hulladékkezelés

A munkahelyeken külön kell tárolni a tevékenységgel (kereskedelmi) illetve az ún. kommunális (települési) hulladékot, a veszélyes hulladékokat külön jogszabályi előírások alapján –a többi hulladéktól elkülönítetten – kell kezelni.

Különösen fontosak a hulladékkezelés szabályai az élelmiszerkereskedelmet folytató vállalkozásoknál, mivel ott nagy mennyiségű, szerves hulladék keletkezik nap mint nap, melyet ennek megfelelően kell tárolni.

Az ilyen hulladékot csak fedett, résmentes, mosható, fertőtleníthető, pormentes ürítést biztosító tartályban vagy konténerben szabad gyűjteni és szállítani. A gyűjtést naponta el kell végezni, és hetente legalább kétszer el kell szállíttatni.

A csomagolóanyagokból is jelentős mennyiségű hulladék (pl. drótok, műanyag kötöző szalagok, műhab, szögek, fémkapcsok) keletkezik, amelyet nem szabad elhullajtani, mivel nagyon balesetveszélyes, és naponta össze kell gyűjteni, elszállíttatásáról megfelelően gondoskodni kell.

Ha a raklapok megsérülnek, (szögek állnak ki) azokat használni nem szabad, (elkülönítetten tárolandók) mert rendkívül balesetveszélyesek!

Az élelmiszerkereskedelemben mindig probléma volt az üres göngyölegek tárolása.

Mára viszont jelentősen nőtt az eldobható műanyag palackok használata, mely tény viszont környezetvédelmi szempontból vet fel súlyos aggályokat, külön adózni is kell utána.

Sokszor felmerül azonban, hogy növelni kellene a visszacserélhető (újrafelhasználható, nem egy-utas, egyszer használatos) göngyölegek (zömében üveg) számát az eldobhatókhoz képest, azonban e környezetet kevésbé terhelő megoldást követően számolni kell a kereskedelem fokozott göngyölegraktározási szükségletére, mely sok esetben nem áll rendelkezésre.

A kereskedelemben használt védőeszközök, védőruhák, formaruhák

Az Európai Unió Parlamentje és az Európai Tanács a 89/686/EGK irányelv módosítását rendelet formában fogadta el.

Ez a rendelet (a jogszabályi forma közvetlen alkalmazású minden tagországban)

2016. április 21.-én Magyarországon is hatályba lépett és 2018. április 21.-től teljes körűen a régi szabályozás helyébe lép.

A rendelet eddig nem szabályozott, részletes előírásokat tartalmaz a forgalmazók, gyártók, importőrök számára is, nagyon erős piacfelügyeleti rendszerrel.

Mindezek mellett a jelenlegi még érvényes szabályozás, az új szabályozás átmeneti időszaka, az egyéni védőeszközök használata, meghatározása, a munkavédelemben való szerepe és a szakemberek, gyártók, kereskedők, felhasználók feladatai a régi szabályozás szerint érvényesek.

Az új szabályozás egyébként alapvető kérdésekben a főszempontok tekintetében nem hozott változást, így egyéni védőeszköz minden olyan eszköz, amelyet a munkavállaló azért visel vagy tart magánál, hogy az a munkavégzésből, a munkafolyamatból, illetve a technológiából eredő kockázatokat az egészségre nem veszélyeztető mértékűre csökkentse.

Az egyéni védőeszközt a munkáltatónak kell biztosítani, ellenőrizni a rendeltetés-szerű használatát, a munkavállaló részéről szükséges tisztítását és karbantartását, és amennyiben ennek a munkavállaló nem tesz eleget, úgy a munkavégzéstől eltiltható. A védőeszköz kiválasztása kockázatelemzésen és tapasztalati tényeken alapul, annak

használatát írásban rögzíteni kell, ugyanúgy a kezelésének, kiadásának, selejtezésének rendjét.

Az egyéni védőeszközt a munkáltatónak természetben kell biztosítania, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek teljesítése helyett a munkáltató pénzbeli vagy egyéb megváltást a munkavállalónak nem adhat.

A munkavállalók részére csak olyan egyéni védőeszközök adhatóak ki, amelyek rendelkeznek a szükséges megfelelőségi tanúsítással.

Egyes tevékenységeknél az egyszerre több kockázat fennállása szükségessé teszi, hogy a munkavállaló egy időben több védőeszközt használjon, ezeknek a védőeszközöknek össze illőeknek és hatékonyaknak kell lenniük a fennálló kockázatokkal szemben.

A munkáltatónak a védőeszköz juttatásának rendje meghatározásába be kell vonni a foglalkozás-egészségügyi szolgálatot, valamint a munkavédelmi képviselőt is.

A kereskedelmi munkavállalóknak ajánlott egyéni védőeszközök:

1. Amennyiben a munkavállaló kényszerű és szokatlan helyzetben kénytelen munkát végezni, ajánlatos a

testhelyzetből adódó elváltozások ellen, a test nyomás alá vont pontjait (derék, térd, könyök, stb.) védőeszközzel védeni: derékövek, térdvédők

2. A különböző mértékű, erősségű külső behatások okozta sérülések, ártalmak (nagyon magas vagy nagyon alacsony hőmérséklet, áramütés, fémolvadék–fröccsenés, stb. ellen nyújtanak védelmet a sisakok, védőszemüvegek, hallásvédők.

3. Általában a kereskedelemben használatos védőeszközök/védőruhák: fehér köpeny hűtőházi ruházat, lánckesztyű, lánckötény, védőruha, védőcsizma, gumikesztyű

Külön kell foglalkoznunk vele és külön rendeletben

(a képernyő előtti munkavégzés minimális egészségügyi és biztonsági követelményeiről szóló 50/1999. (XI. 3.) EüM rendelet) szabályozták a képernyő előtti munkavégzéshez szükséges védőszemüveg juttatását.

A képernyő előtti munkavégzéshez éleslátást biztosító szemüveg: a szemészeti szakvizsgálat eredményeként meghatározott, a képernyő előtti munkavégzéshez szükséges szemüveglencse, és ennek a lencsének a rendeltetésszerű használatához szükséges keret, ide nem értve a munkavállaló által a képernyő előtti munkavégzéstől függetlenül egyébként is használt szemüveget vagy kontaktlencsét.

Képernyős munkakör: olyan munkakör, amely a munkavállaló napi munkaidejéből legalább négy órában képernyős munkahelyen képernyős eszköz használatát igényli, ideértve a képernyő figyelésével végzett munkát is.

Munkavédelmi képviselők a kereskedelemben

Az elmúlt években túlnyomórészt a multinacionális cégeknél választottak munkavédelmi képviselőket, ott, ahol egyébként is rendezettebbek a munkaügyi kapcsolatok.

Rögtön előre szeretnénk bocsátani a munkavédelmi képviselő nem azonos a munkavédelmi feladatokat ellátó munkavédelmi szakemberrel.

A Munkavédelmi törvény módosítása értelmében már a 20 főnél több munkavállalót foglalkoztató vállalatoknak (vállalkozásoknál) is kötelező munkavédelmi képviselőt választani.

Ilyen kötelezettsége korábban az ötven vagy több főt foglalkoztató cégeknek volt, az átállást 2017. január 8-ig kellett a munkáltatóknak lebonyolítani. A munkavédelmi képviselő a fentiek alapján a családi jellegű mikro- és kisvállalkozásokra éppen ezért nem jellemző, de létezéséről

létszám bővítés esetén, vagy ha egy vállalkozás több bolttal rendelkezik, a létszámok összeszámítása miatt érdemes tudni.

Munkavédelmi képviselővé az a munkavállaló választható, aki (az újonnan alakult munkáltatót kivéve) legalább hat hónapja munkaviszonyban áll a munkáltatóval és az érintett telephelyen dolgozik.

Nem választható munkavédelmi képviselővé az, aki munkáltatói jogkört gyakorol, valamely vezető állású munkavállaló hozzátartozója, választási bizottság tagja, vagy munkaviszonya keretében főtevékenységeként munkavédelmi feladatokat lát el a munkáltató megbízásából.

Választani jogosult valamennyi, a munkáltatóval munkaviszonyban álló és az érintett telephelyen dolgozó munkavállaló.

A Munkavédelmi Képviselő Szerepe és Jogállása:

A munkavédelmi képviselő feladata, hogy meggyőződjön az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek érvényesüléséről.

Ha a munkáltató munkavédelmi szabályzatban határozza meg a követelmények megvalósításának módját, úgy a

szabályzat kiadásához a munkavédelmi képviselő egyetértése szükséges.

A munkavédelmi képviselő jogosult többek között belépni a működési területén található munkahelyekre és az ott dolgozóktól tájékoztatást kérhet.

Jogosult továbbá tájékoztatást kérni a munkáltatótól és részt vehet a munkáltató azon döntéseinek előkészítésében, melyek hatással lehetnek a munkavállalók egészségére és biztonságára.

Véleményt nyilváníthat és kezdeményezheti a munkáltatónál az általa szükségesnek vélt intézkedések megtételét, valamint indokolt esetben a munkavédelmi hatósághoz is fordulhat.

Részt vehet az esetleges munkabalesetek kivizsgálásában és hatósági ellenőrzés esetén jogosult észrevételeit a hatóság képviselőjével is közölni.

Speciális kereskedelmi munkavédelmi problémák

A legsúlyosabb balesetek a gépi anyagmozgatás során fordulnak elő, de természetesen a kézi segédeszközökkel végzett anyagmozgatás is jó néhány veszélyforrást rejt

magában.(A kézi gyalogkíséretű hidraulikus raklapszállító: béka esetében pl. az odaszorítás, a lábra húzás, a lábra engedés, a szállított anyag le/rádőlése.)

Mint ismeretes, a munkáltatók alapvető munkavédelmi kötelezettsége, hogy munkavédelmi szempontból „átvilágítsák” a tevékenységüket, azaz értékeljék a kockázatokat.

Ez azt is jelenti, hogy a munkáltató kötelezettsége felmérni, milyen veszélyes az a tevékenység, amelyet nála folytatnak.

Ezt kell tennie minden olyan munkáltatónak, aki kereskedelmi vállalkozást működtet, munkavállalókat alkalmaz.

Ha végigtekintjük, hogy milyen tényezők működnek közre egy-egy munkabiztonságot megingató veszély kialakulásában, azt is megláthatjuk, hogy milyen speciális munkavédelmi helyzet az, amihez a kereskedelmi munkavállalóknak és munkáltatóknak alkalmazkodniuk kell.

Típusos kereskedelmi munkabaleset okozója a használatos munkaeszközök közül a létra, amelyről általában leesnek, amely rádől az alatta, vagy mellette állókra, de amely nélkül nehezen érhető el a magasban lévő tárgyak.

A szabálytalanul támasztó létraként használatos az ún. két

ágú létra, mely igen sok esetben okoz a kereskedelemben baleset, mivel az átlagosnál gyakrabban használják, és mivel leggyakrabban nagyon rossz műszaki állapotban vannak, ezért a balesetek oka többnyire maga a nem megfelelő műszaki állapotú létra, de nem egyszer a helytelen használat is.

Ugyancsak sok balesetet okoznak a gépekben a védelem nélküli, forgó alkatrészek, és néhány esetben a felszállásodó felületek okoznak sérüléseket.

Ha áruval túlsúfoltak a raktárak, ha figyelmetlen volt az a munkatársunk, aki elhelyezte az árut, máris kész a munkabaleset, a tárgyak a legkisebb mozdulatra ránk eshetnek.

A kényelmetlen mozdulatok és kényelmetlen testhelyzetek rendkívül veszélyesek, hiszen ezek számos esetben azonnal nem érzékelhető sérülés, megbetegedés okozói, figyelmen kívül hagyásuk évek múlva jelentkező tüneteket és nem egyszer orvosolhatatlan elváltozásokat okozhatnak.

Kényelmetlen mozdulatokat okozhat egy túl szűk munkavégzési hely (pl. egy szűk pénztárfülke, információs pult, stb.), vagy egy megbotlás, megcsúszás, rossz egyéni módszer vagy egy rendetlen, elhanyagolt munkahely.

A stressz folyamatosan jelenlévő kockázati tényező, amely

egyrészt a nem megfelelő létszám (a feltöltést, a pénztári munkát, a takarítást is el kell végezni a munkavállalóknak, a túlmunka is komoly stresszhelyzet, főleg a gyermekes fiatalok esetében).

Ugyancsak problémát jelent, ha a munkavállalók változó munkahelyen dolgoznak.

Az alábbi fiziológiai idegrendszeri és pszichés tényezők közül a legtöbb jelen van a kereskedelemben is.

Munkajogi ügyekben jogi segítséget kérő kereskedelmi munkavállalók gyakran panaszkodnak, hogy túlhajszoltak, hogy vezetőik velük való bánásmódját elviselhetetlennek tartják, testi panaszaik (fájdalmak, rosszul létek, stb.) akadályozzák őket a munkában.

Leggyakrabban ezen panaszok mögött okként ott találjuk:

- a „nehéz” fizikai munkát,
- nagy koncentrációt igénylő munkát
- túl intenzív vagy egyhangú munkát,
- éjszakai munkát,
- egyedül vagy elszigetelten végzett munkát,
- személyek fenyegetéseit, támadását (erőszak)
- a feladatok, munkafolyamatok vagy munkavégzés szervezési hiányosságát, összehangolatlanságát, tisztázatlanságát vagy áttekinthetetlenségét, túl sok vagy túl

kevés információt,

- emberi kapcsolati tényezőket (például kiszolgáltatottság, tévedések, rosszindulat, passzív dohányzás, szexuális zaklatás, stb.),
- teljesítménykényszert.

Az egyéb tényezőként nyilvántartott tényezők közül kiemelendő a kereskedelemben – főleg a kis- és közepes méretű munkáltatóknál – az oktatás hiánya, mely persze más ágazatokban is jellemző.

Hasonlóan a többi ágazathoz, a kereskedelemben is sokszor hiányoznak a megfelelő, a munkakör betöltéséhez szükséges alkalmassági vizsgálatok, és bizony sokszor hiányoznak a védőeszközök is.

Ugyancsak gyakori hiba és ez által gyakori veszélyforrás is az:

- az üzemeltetési dokumentáció hiánya vagy hiányossága,
- műszaki tartalmú időszakos felülvizsgálat hiánya vagy hiányossága,
- elsősegélynyújtás feltételeinek nem megfelelő biztosítása

A kereskedelemben van két olyan foglalkozási megbetegedés, amelyeket ténylegesen, jellemzőnek mondhatunk:

- mozgásszervi megbetegedés (hát- illetve derékfájdalom, gerincsérv)
- a munkahelyi stressz (amelyet nagyon sokszor nem így diagnosztizálnak, de alaposabb vizsgálat kimutatja, hogy a betegség oka valójában a stressz)

ANYAGMOZGATÁS

A kereskedelemben a kézi anyagmozgatás közben történik a balesetek csaknem negyede, de a gépi anyagmozgatás (főképp a targoncavezetés) is jelentős számú sérülést okoz.

A kézi anyagmozgatás általános előírásai:

Személyi feltételek:

- egészségügyi alkalmasság,
- megfelelő életkor,
- a szállítás szabályainak ismerete.

Tárgyi feltételek:

- segédeszköz alkalmazása esetén annak megfelelősege,
- egyéni védőeszköz (pl.: védőkesztyű, védőcipő) biztosítása.

Szervezési feltételek:

- tevékenység elvégzésében szükséges létszám biztosítása,
- csoportos munkavégzésnél munkavezető kijelölése.

Munkakörnyezeti feltételek:

- megfelelő padozat,
- kielégítő világítás kialakítása.

Segédeszköz nélküli anyagmozgatás során figyelembe veendő egyéb követelmények:

A mozgatható teher tömege függ a szállító nemétől, korától és a terep emelkedésétől (eltérő súly mozgatható a 14-16 éves fiúk, a 16-18 éves lányok, a 16-18 éves fiúk, valamint a 18 év feletti nők és férfiak esetében).

A jelenlegi szabályozás „az elsősorban hátsérülések kockázatával járó kézi tehermozgatás minimális egészségi és biztonsági követelményeiről” szóló 25/1998. (XII. 27.) EüM rendelet figyelembe veszi a munkavállalók egyedi fizikai állapotát, teherbíró képességét és a foglalkozás egészségügyi szolgálat hatáskörébe utalja annak eldöntését, hogy melyik munkavállaló milyen anyagmozgatási tevékenységgel bízható meg, az alábbiak szerint:

- (1) A munkáltató műszaki, illetve szervezési intézkedések megvalósításával
 - a) kiküszöböli-e a kézi tehermozgatást, ill. ha ez nem oldható meg
 - b) a tevékenységgel járó kockázatot – melléklet szerinti

tényezők figyelembevételével – megfelelően a lehető legkisebbre csökkenti-e?

(2) A munkaköri alkalmasság orvosi véleményezése során a foglalkozás-egészségügyi szolgálat, illetve a munka elrendelésekor a munkáltató az egyéni kockázati tényezőket figyelembe veszi-e?

A hát-, derék- és deréktáji sérülések kockázatát megnövelő általános kockázati tényezőket is mérlegelni kell:

- A teher jellemzői

A teher kézi mozgatása elsősorban akkor jelentheti hátsérülés kockázatát, ha a teher

- túl nehéz vagy túl nagy,

- nem kézreálló vagy nehéz fogni,

- instabil vagy tartalma elmozdulhat,

- olyan módon helyezkedik el, hogy annak mozgatása során nincs lehetőség a törzs közelében történő elhelyezésére, vagy a törzs hajlításával vagy elfordításával lehet/kell tartani, illetve mozgatni,

- körvonalai (felszíne) vagy halmazállapota (állaga) miatt valószínű, hogy a munkavállaló sérülését okozza ütközés esetén.

- Szükséges fizikai erő kifejtés

A fizikai erő kifejtés elsősorban hátsérülés kockázatával akkor

járhat, ha a tehermozgatás

- túl megerőltető,
- csak a törzs elcsavarodásával kivitelezhető,
- a teher hirtelen elmozdulhat,
- a test labilis helyzetében következik be,
- ha nem kerülhető el, hogy előrehajolt helyzetben történjék az emelés.

• A munkakörnyezet jellemzői

A munkakörnyezet jellemzői a hátsérülés kockázatát növelhetik, ha

- nincs elég hely, különösen a függőleges irányban a teher mozgatásához,
- a padozat vagy munkavégzés szintje változó, emiatt a terhet különböző szinteken kell mozgatni,
- a padozat vagy a láb megtámasztása labilis,
- a hőmérséklet, a páratartalom vagy a szellőzés nem megfelelő.

A helyes tehermozgatás legfontosabb előírásai:

A kézi anyagmozgatás lehet egyéni (amikor egyetlen dolgozó végzi a munkát) és csoportos (amikor két vagy több dolgozó végzi a munkát), végezhető segédeszköz nélkül és segédeszközzel.

A teher elszállításakor legtöbbször a teher leejtése, a szállítást végző dolgozó megbotlása, valamilyen tárgynak ütközése okoz balesetet. A veszélyek elkerülésére jó állapotban levő, sima, éles kanyaroktól mentes, nem csúszós közlekedési út szükséges.

A közepes és nagyobb méretű kereskedelmi vállalkozásokra jellemző az áruk gépi targoncával történő anyagmozgatása, ahol a különböző típusú meghajtású targoncák alkalmazása esetében különböző munkahelyi balesetek fordulhatnak elő. Tekintettel arra, hogy a jelen kiadvány a családi jellegű mikro- és kisvállalkozások részére kíván segédanyagot nyújtani, így a gépi targoncák működtetését és anyagmozgatási kockázatait az anyag nem tartalmazza.

A kiskereskedelemben használatos egyéb eszközök és veszélyforrások

Az eladók számos speciális vagy többnyire a mindennapok során mások által is használatos eszközzel dolgoznak az eladótérben, de akár a raktárban is.

Ezek az eszközök annyiban balesetveszélyesek, amennyiben a használat során nem tartják be a szabályokat, de egyéb külön képezítés, külön ismeret általában nem szükséges.

Újabban nagyon elterjedtek azok az eladási technikák, amelyek fő jellemzője, hogy az árut a vevő előtt „fejezik be” (amennyiben ezt az áru természete lehetővé teszi), vagy a vevő kérésének megfelelően darabolják és csomagolják az árut (a hús- áruk esetében ez nem újdonság). Mindehhez a legtöbbször használt eszközök a kés, illetve az olló.

(számos egyéb eszköz közül azért emeltük ki ezeket, mert vágni és szűrni lehet velük, ezért balesetveszélyesek)

A különböző célokra használt számos kés közül úgy kell kiválasztani, amit a munkavállaló használ, hogy az se a munkavállalót, se környezetét ne veszélyeztesse.

Ha a kést vagy szikét csomagolások felnyitására (kötöző zsinór elvágására, kartondobozok felvágására használják, a balesetveszélyt csökkenti, ha a pengét automatikus pengevédővel látják el, a szikét csak feltétlenül addig tolják ki ameddig az szükséges.

Nagyon fontos, hogy a késeknek biztonságos nyele legyen.

Ha többféle és a munka természetéhez igazítottan éles kést kell használni, gondoskodni kell a megfelelő tárolásról is (pl. egy mágneses tartó kitűnően megfelel erre a célra.), és arról, hogy a kést használat után azonnal elzárják, ill. biztonságos helyre helyezték.(pl. húsipari késtartó)

Az élelmiszer kiskereskedelemben előírt szabályok szerint

darabolnak, illetve szeletelnek húst, itt a műveletek elvégzésére szolgáló vágódeszkára vonatkozóan kell néhány alapvetőszabályt betartani:

- a késalátétet nem szabad a munkaasztal felületénél mélyebbre helyezni,
- a késalátétnek nem szabad csúszkálnia,
- ha hústőkét is kell használni, annak simának és hézagmentesnek kell lennie (nemcsak higiéniai okokból).

Az ollót is – mivel ez is éles, és alkalmas sérülések okozására – el kell látni él védő tokkal, ez megakadályozza, hogy valakit baleset érjen. (Ugyanakkor védi az ollókat is a sérüléstől és hosszabb ideig tartja azokat élesen).

Különböző ládák és dobozok kinyitásához segédeszközként csak olyan eszköz használható, amely önmagában is biztonságos, mert elvágáskor megakadályozza a kötöző eszköz hirtelen elpattanását, kivágódását.

Néhány kisgép is használatos az eladótérben (a teljesség igénye nélkül):

- szeletelő-gép (pl. hús, kenyér stb.),
- darálógép,
- ventilátor,
- kávéfőző,
- az áru pénztárhoz való vezetésére szolgáló szállítószalag.

Valamennyi élelmiszeripari szeletelő gépre vonatkozó közös szabály:

- az ún. körkések úgy helyezkedjenek el a gépen, hogy a kezelő végtagjai ne kerüljenek veszélybe, ne szoruljanak be a gépszán részeibe (ha szános szeletelő gépet használnak)
- különösen nagy a veszély, ha a sok használat miatt a körkés éle elvékonyodik, sőt „elfogy” és a körkés átmérője csökken, ennek következménye, hogy megnő a rés a védőburkolat és a kés éle között– ez súlyos balesetet is okozhat! Cserélni kell a késeket, ha a megengedett méret alá kopnak.
- gép villamos kábeleit úgy kell elhelyezni, hogy ne botoljanak el bennük és azok védettek legyenek a mechanikai sérüléssel szemben
- a gép kezelője ne tudjon közvetlenül érintkezni a feszültség alatti részekkel, így elkerülhető a villamos áramütés veszélye
- a villamos kábelek ne legyenek sérültek!
- a szeletelő gép stabilan álljon a munkaasztalon, használat közben ne csúszkáljon az asztalon, és ne billenjen fel
- mindezek betartása érdekében csak olyan szeletelő gépet szabad használni, amely rendelkezik gyártói megfelelőségi nyilatkozattal és magyar nyelvű üzemeltetési utasítással

A ventilátor – a klímaváltozás miatt – egyre elterjedtebb, ahol nincs klímaberendezés, még mindig a legjobb

megoldásnak tűnik a kánikulában. Néhány egészségügyi kedvezőtlen hatása mellett megnő a baleset veszélye, ha nem megfelelően használják.

A helyiségek, gépek szellőztetésére, hűtésére akkor alkalmas egy ventilátor, ha teljesítménye olyan mérvű, hogy biztosítja a meleg és hideg levegő cseréjét. Nagyon ügyelni kell arra, hogy a ventilátorok lapátjait érintés ellen védeni kell (a legtöbb ventilátor lapátjait rácsos védőtokkal látták el) úgy, hogy megfelelő magasságban helyezik el a védőrácsot vagy védőburkolatot.

Gyakori probléma, hogy hiányzik a hűtő aggregátor ventilátorának védőburkolata.

Az áru pénztárhoz való vezetésére szolgáló szállítószalag ne csak az ergonómiai szempontoknak feleljen meg, de annak a szempontnak is, hogy a használata során se a pénztáros, se a vevő ne sérüljön meg.

A különböző hűtőpultok esetében is biztosítani kell a rendeltetésszerű használat lehetőségét.

Az árupolcok esetében a tárolási szabályokat fokozottan be kell tartani. (Stabilitás, terhelhetőség, sorjamentesség, stb.)

Általában a vevők rakják fel az árukat a szállítószalagra, és csak akkor marad a bevásárló kosárban az áru, ha tömegénél fogva nem fér fel a szalagra. Ha az áru az 5 kg-ot meghaladja,

akkor bizony ülve nehéz megmozgatni és a nem minden vevő tud felemelni ilyen nagy tömeget.

A szállítószalag és a görgősor megkönnyíti a regisztrálást, az árukód leolvasását, mert az áru egy gombnyomásra „odagördül” a pénztáros közelébe – de még így is rendkívül nagy a pénztáros terhelése!

A terhelés azzal is csökkenthető, ha a szállítószalag és a pénztáros munkafelülete (pénztárgép billentyűzete, pénztároló kazettája) közötti szög minél kisebb. Csak akkor legyen a szállítószalag egyvonalban a bevásárlókocsi rakfelületének magasságában, ha az áruk között sok a nagytömegű, nehéz áru.

A megelőzést szolgálja, ha a szállítószalag megfelelő méretű, se nem túl nagy (mert akkor vevőnek, pénztárosnak a szalag fölé kell behajolnia, hogy megfogja az árut) és se nem túl kicsi, mert akkor lelóg a szalagról, és ráeshet az ott tartózkodókra.

Veszélyforrások részletezése

Automatikus termék-hozzávezetéses és szeletvastagság (lemez nélküli szeletelő gépek):

- Beszorulás veszélye a terméktartó és kés közé.

Gépi hajtású szános szeletelő gépek:

- Ujjak, kezek beszorulásának veszélye a szán és a géptest közé.

- Ütés veszélye a gép mozgása során.

Automatikus szeletelő-gép - kezelő (leszedő-továbbító, rakó stb.) berendezés:

- Befogás vagy megfogó-csúcsok okozta átfúródás veszélye.

- Beszorulás veszélye a leszedő-mechanizmusba.

- Beszorulás veszélye a forgó szállító mechanizmusba.

Leszedő-továbbító szeletelő gépek:

- Beszorulás veszélye a szállítószalag és a véggörgő vagy feszítőgörgő közé.

Villamos veszélyek:

- Közvetlen vagy közvetett érintkezés a feszültség alatti részekkel: a testre ható villamos áramütés veszélye.

Villamos kábelek mechanikai vagy kémiai károsodása: veszélyeztetés a testre ható villamos áramütés veszélye.

Áramütés akkor is előfordulhat, ha a gép megfelel a vonatkozó szabványnak, de a villamos vezetékek a rossz elhelyezés, figyelmen kívül hagyás miatt megsérülnek. Különösen veszélyes az áramütés a hidegpaplós, nedves

helységekben, ahol a kis átmeneti ellenállás következtében nagy áramerősség érheti az emberi szervezetet.

Stabilitás elvesztésének veszélyei:

- A gép elcsúszása vagy felbillenése

Gyakori hiányosság a szeletelő-géphez rendszeresített rögzítő szán mellőzése, villamos vezetékek károsodása a szennyezett asztalon, valamint a gép működés közbeni elmozdulása. A szeletelő körkés által levágott részek eltávolítására gyakran nem biztosítanak segédeszközt (pl.: sonkalapátot).

- Mint minden villamos berendezésnek, a szeletelő-gépeknek is végeztessék el az időszakos felülvizsgálatát.

- Jelöljék ki azokat a munkavállalókat, akik jogosultak a gép kezelésére. A betanítás terjedjen ki a segédeszközök használatára, a gép tisztítására is.

- Meghibásodás esetén gondoskodjanak a szakszerű javításról.

Számlafeltűző

A számlafeltűző csúcsának lekerekítettnek kell lennie.

Nyitóeszköz

Segédeszközként ládák, dobozok kötöző anyagainak kinyitásához csak olyan eszköz használható, mely a drótok,

szalagok elvágásánál önmagában is biztonságos, és megakadályozza a kötöző eszköz kivágódását is.

Görkorcsolya

Egyes szupermarketek görkorcsolyázókat alkalmaznak - vonalkód probléma esetén, árucserénél - a pénztártól az árupolcig és vissza távolság gyors megtétele érdekében. A gyorsan haladó görkorcsolyás a vásárlókkal összeütközhet, ezért a munkáltatónak elemeznie kell, hogy a feltételek adottak-e ilyen munkavégzéshez (útviszonyok, vásárlók száma, belső anyagmozgatás stb.). A munkavállalónak térd-, könyök- és fejjvédőt kell biztosítani.

Bevásárlókocsit)

A bevásárlókocsikkal szemben támasztott követelményeket szabvány tartalmazza.

Használat közben e szállítási eszköz megsérülhet, elhasználódhat (pl. nehezen mozgathatóvá válik, csökken a stabilitása, beleakadhatnak az áruk), ezért indokolt az időszakos ellenőrzés.

Áruk felfüggesztésére szolgáló eszközök

Az áruk felfüggesztésére szolgáló eszköznek - húshorog kivételével - nem lehet olyan vége, amely sérülést okozhat, ezért a végeket le kell kerekíteni.

Létra, lépcsőállvány

Állványos tárolás esetén segédeszközre van szükség a padozatról el nem érhető tárgyak levételére, polcokon való elhelyezésére.

Tároló polcok:

Csak a gyártó által megadott mértékben terhelhetők és csak a gyártó utasításának megfelelő módon állítható össze. Terhelhetőségét tartós felirattal jól látható helyen jelezni kell!

A családi jellegű mikrovállalkozások érintettsége a stressz problémájával

A legnagyobb foglalkozási ártalom, ami a munkavállalókat ma éri: a stressz.

Európában minden negyedik dolgozó szenved ennek negatív hatásától. A munkahelyi stressz egyre elterjedtebb jelenség, s a következményei igen súlyosak, hiszen sok betegség kockázatát megkétszerezik.

A kereskedelem rendkívül szerteágazó tevékenysége miatt szinte valamennyi csoportba tartozó foglalkozási megbetegedés előfordulhat a dolgozók körében, de zömmel a mozgásszervi és a pszichoszociális eredetű megbetegedésekre lehet számítani.

Fokozottan aktuális a kereskedelemben a stressz probléma

az év utolsó hónapjában, amikor a munkahelyi stressz általános okai, úgymint a szakképzettségnek nem megfelelő munkakör, a túlzott elvárások, a nem megfelelő munkafeltételek, a megnövekedett forgalom, a meghosszabbított és hétvégi nyitva tartások, a türelmetlenebb vevők és ügyfelek okozta feszültségek és a személyi konfliktusok mellett fokozott mértékű leterheltséget okoz az évről az évre járó szoros határidők tömkelege. A karácsonyi és szilveszteri időszak a kereskedelemben és a vendéglátásban dolgozók számára is nagyon megterhelő, igen nagy fizikai és pszichés terhelést rónak az értékesítésben dolgozó munkavállalókra.

Egy friss brit munkavédelmi felmérés szerint az egészségügy, a szociális és oktatási szféra alkalmazottai, az adminisztratív és az ügyfélszolgálati területeken, valamint a kereskedelemben és a vendéglátásban dolgozók a leginkább kitettek a kóros mértékű munkahelyi stressz hatásainak.

Mi is az a stressz?

A stressz szervezetünk általános védekezési reakciója, izgalmi-éberségi és motivációs állapota, amely összefügg tevékenységünk jellegével. A kismértékű, pozitív stressz (eustressz) kifejezetten előnyös, hiszen növeli a

teljesítőkéességünket, jobb eredmények elérésére ösztönözve segít a vészhelyzetek és a problémák megoldásában. A negatív stressz (distressz) ugyanakkor igen romboló és hosszútávon jelentős egészségi és pszichoszociális rizikófaktor. A tartós negatív stressz az életesemények, a konfliktusok és az egyéni adottságok miatt már olyan feszültséget okoz, amelyben a lelki folyamatok mentális károsító hatásai kerülnek az előtérbe.

A stressz lehet objektív és szubjektív

Az objektív stressz együtt jár az adott munkatevékenységgel, így kiszámítható, előre tudható, ezért már a munkába álláskor eldönthető, hogy a dolgozó elvállalja-e a jövőbeli munkakörével együtt járó stressz hatásokat, vagy sem. (Ezért kell őt előre figyelmeztetni!)

A szubjektív stressz nem a munkavégzésből ered, hanem az mindig a személyiségben keresendő.

Leggyakoribb okai: az önismeret-, az önbizalom-, és a tolerancia hiánya. Meglehet, hogy a munkahelyi stressz oka a technológiába, a munkamódszerekben, az erős piaci versenyben, a vállalatok közötti szervezeti mozgásokban (szétválás, egyesülés) vagy éppen a vállalat megszűnésében, a fellendülések és visszaesések okozta gyors változásokban vagy a munkakapcsolatok jellemzőiben van.

A leggyakoribb munkahelyi stresszorok:

Mennyiségi vagy minőségi túl-, vagy alulterhelés: ebben az esetben arról beszélünk, amikor a munkavállaló egy adott időre túl sok, vagy túl kevés munkát kap. Tapasztalatok mutatják, hogy a szívinfarktus előfordulása egyenes arányban áll a munkavállaló teljesített heti munkaidejével. Ha a munkavállaló monoton munkát végez, a memóriaműködésbe lendülése és az unalom nem követhető változásai elnyomják a munkavállaló éberségét, és gyors reakciókészségének romlását is eredményezhetik. Minőségi túlterhelésről akkor beszélünk, ha túl bonyolult az elvégzendő feladat a munkavállaló számára.

A károsító környezeti hatások:

Rossz munkahelyi légkör, vagy a társaság hiánya; az együttműködés hiánya; a munkahely elvesztése/munkanélküliségtől való félelem; állandó létbizonytalanság; alacsony jövedelem; a munkahelyen naponta átélt durvaság, erőszakosság, zaklatás; félelem a főnöktől, illetve a vezetők elkopó tisztelete.

Még hozzájárulhatnak egyéb okok is, amelyek stresszorként értékelendők, ilyenek:

- ❖ az időhiány, illetve kötött vagy betarthatatlan határidők;
- ❖ erős koncentráció; a megfelelni vágyás (maximalizmus),
- ❖ a feladat- és felelősségi körök tisztázatlansága; kiszámíthatatlan elvárások;
- ❖ a képességek kihasználatlansága;
- ❖ a túlzott felelősség, a kevés döntési lehetőség ellentmondásai;
- ❖ az elismerés hiánya, illetve a büntetés aránytalansága;
- ❖ az előremenetel lehetőségének hiánya;
- ❖ a hiányos vagy nem létező munkahelyi kommunikáció, illetve az információ visszatartása;
- ❖ a panaszlehetőség hiánya,
- ❖ a kontrollélmények hiánya vagy kevés volta,
- ❖ a képzés hiánya,
- ❖ a bizonytalanságok megnövekedése,
- ❖ a munkahelyi és családi feladatok ütközése (sok munka, kevés szabadidő);
- ❖ pl. több gyermekes családnál a családfő kevés időt tölt együtt a családdal és azt is holtfáradtan (ettől állandó lelkiismeret furdalása van.).

- ❖ Az elmúlt években sajnálatos módon gyakoribbá váltak a rablótámadások, melyek főképp a kisebb kereskedelmi

egységekben (pl. éjjel is nyitva tartó, egy-két eladóval dolgozó élelmiszerboltok, benzinkutak, dohányboltok) dolgozókat veszélyeztetik.

Bár a rablásoknak csak a töredéke végződött személyi sérüléssel, a lélektani következmények gyakran súlyosak.

A megelőzés érdekében olyan műszaki, szervezési intézkedéseket kell hozni, melyek a rablást megnehezítik, továbbá fel kell készíteni a veszélyeztetett eladókat a célszerű magatartásra.

A rablást jelző készülék elhelyezésénél lényeges, hogy azt észrevétlenül, a testtartás megváltoztatása nélkül lehessen működtetni.

Leginkább veszélyeztetett dolgozók:

A munkahelyeken a legnagyobb mértékű stresszt azok a munkavállalók kénytelenek elszenvedni, akik alacsony hatáskörrel rendelkeznek, és akik túlságosan monoton munkát végeznek. Felmérések igazolják, hogy a kiskereskedelembe dolgozók esetében – ahol köztudottan nagyobb a női munkavállalók aránya – a munkahelyi stressz milyen gyakori jelenség.

Számukra az egyik legtöbb stressz hatást kiváltó ok, hogy nehezen tudják összeegyeztetni munkahely és családi

kötelezettségeiket, hogy ha gyermeknevelés céljából fizetés nélküli szabadságot vesznek ki, nehéz visszajutni eredeti munkakörükbe, majd utána is állandóan szembesülniük kell azzal, hogy a munkáltatók nem tolerálják gyermekük betegsége miatti távolmaradásukat, hogy nehezen jutnak feljebb a ranglétrán, stb.

Decemberben különösen aktuális és fontos kérdés a munkahelyi negatív stressz megfelelő kezelése, mert a nőknek e nem kívánatos jelenség mellett az ünnepi családi készülődés feladataival is meg kell birkóznium.

A kiskereskedelemben jelentős számban találunk fiatal, 25 év alatti munkavállalókat is. Vajon mi okoz munkahelyi stresszhelyzetet a fiatal munkavállalók esetén?

Körükben magas a munkanélküliség aránya, nehezen találnak munkát, munkájuk megtartása érdekében sokat túlóráznak, és az átlagosnál is több plusz munkát vállalnak el.

Ennek eredményeképpen túlpörgés, munkamánia lép fel, ami alvászavarhoz, illetve egyéb pszichomatikus panaszokhoz vezethet.

Manapság – mindenki tapasztalhatja – a munkavállalók a kevés munkalehetőség miatt féltik állásukat, ezért elvállalnak

olyan munkát is, amit más esetben nem tennének meg, és ezért engednek az igényeikből, valamint elviselik a nem mindig igazságos/szociális bánásmódot.

Ez nagyon sokszor vezet állandósult stresszhelyzetekhez. Idősebb munkavállalóknál stresszt okozhat az attól való félelem, hogy felvesznek helyette egy fiatalabbat, aki jobban bírja a tempót.

A munkahelyi stressz leggyakoribb következményei:

A stressztől szenvedő munkavállaló állandó és általános kimerültséget érez, csökken munkakedve; céltalanság, levertség és kedvetlenség érzése uralkodik el rajta.

Munkáját hanyagabban végzi, teljesítőképessége lecsökken. Magánéletében és munkahelyén is hibás döntéseket hoz, elégedetlensége állandósul, a szorongás és kiégettség érzése állandósul nála. Nem találja helyét és sokszor indokolatlanul gyors elhatározással változtatja munkahelyeit (már ha vannak szabad állások), de ugyanakkor szinte retteg a változásoktól. Gyakoriak nála a fej-, hát-, gerinc- és gyomorfájdalmak, végtagzsibbadás és izomfájdalom lép fel, gyomorfekély alakulhat ki. Jellemző stressz betegségnek nevezhető a magas vérnyomás, a szívkoszorúér megbetegedése, a súlyos alvászavar, az álmatlanság.

A stressz állandósulásával a munkavállalóban ellenséges érzelmek lépnek fel munkatársaival, másokkal szemben (jellemző tünet a munkahelyi ellenségeskedés). A munkavállalónál rossz szokások alakulhatnak ki, amelyet nem is kíván leküzdeni (túlzott nassolás vagy dohányzás, túlzott televízió nézés, stb.). Szinte mindig étvágytalan, ingerlékeny, végül idegösszeomlást kap, és ha nem sikerül kihozni őt ebből az állapotból, eluralkodik rajta a depresszió, a búskomorság; alkoholhoz, drogokhoz folyamodik, megszakadnak a személyes kapcsolatai is. Végül a legvégső és legszomorúbb folyamatba lép: a baleset-táppénz-öngyilkosság, de nagyon sokszor munkabaleset vet véget életének. Ez egy ördögi kör: a stressz okozta álmatlanság és depresszió teljesítmény csökkenéshez vezet, ez pedig a stressz szint további emelkedését okozza.

Ha mindezekhez még fiziológiai, idegrendszeri és pszichés tényezők is társulnak, a munkavállalók számára a munkavégzés se nem veszélytelen, se nem biztonságos.

Az alábbi együttesen és külön-külön is rendkívül megnövelik a munkavégzéssel járó kockázatokat, és ennek hatása sokszor késleltetve jelentkezik, ezért nem árt ezeket megismételni:

- nehéz testi munka,
- a nagy koncentrációt igénylő munka,
- túl intenzív vagy egyhangú munka,

- az éjszakai munka,
- az egyedül vagy elszigetelten végzett munka,
- a személyek fenyegetése, támadása (erőszak),
- a feladatok, munkafolyamatok vagy munkavégzés szervezési hiányossága, összehangolatlansága, tisztázatlansága vagy áttekinthetlensége,
- túl sok vagy túl kevés információ,
- az emberi kapcsolati tényezők (például kiszolgáltatottság, tévedések, rosszindulat, passzív dohányzás, szexuális zaklatás)

Végül meg kell említenünk olyan egyéb tényezőket, amelyek első látásra nem tűnnek kockázatosnak, de éppen hiányuk, illetve nem megfelelő alkalmazásuk teremt kockázatokat.

Az oktatás hiánya vagy nem megfelelő végrehajtása, az üzemeltetési dokumentáció hiánya vagy hiányosságai, az egészségügyi vizsgálat hiánya, a műszaki tartalmú időszakos felülvizsgálat hiánya vagy hiányossága, az elsősegélynyújtás hiányossága mind odavezetnek, hogy a munkavállalók nap, mint nap ki vannak téve általuk nem ismert, vagy nem alaposan ismert veszélyeknek, és ez az állapot rendkívül sok veszélyt rejt magába.

A munkahelyi stressz kibatásai a cég, vállalkozás működésére:

A következmények negatív hatással vannak a munkáltatóra is, hiszen a stressz kedvezőtlen hatásai miatt a munkáltatók

kevésbé lesznek elkötelezettek a munkáltató iránt. (lojalitásuk csökken), Emelkedik a munkabalesetek száma, a munkaerő indokolatlanul gyorsan és nagy számban cserélődik (megnőnek a betanítás költségei), megnő a hiányzások száma és időtartama is.

A stressz elkerülésére számos módszer, tanács és megoldási javaslat van, de a közreható okok és tényezők szerteágazó volta miatt, a tüneteket csak adott helyen, adott munkáltatónál és adott munkavállalónál lehet eredményesen kezelni.

Mindenesetre, a fentiekben ismertetett jelenségek, tényezők és tünetek bármelyikének felbukkanásakor a felismerés elvezethet az optimális megoldásokhoz, a stressz helyzet feloldásához, de legalább csökkentéséhez.

Ezért van nagy szerepe a munkavállalói érdekképviselőnek, akik éppen azért, mert feladataik közé tartozik a munkavállalók élet-és munkakörülményeinek alapos ismerete, talán az érintetteknél előbb észlelik a káros jelenségeket.

A munkahelyi munkavédelmi oktatás fontossága és dokumentálása

A munkáltatónak, mint a munkahelyen az elsődleges

munkavédelmi felelősnek van a legfőbb tennivalója, mert neki kell gondoskodnia arról, hogy a munkavállaló megkapja a szükséges munkavédelmi ismeretanyagot.

A munkavédelmi oktatás folyamatos feladat, de vannak olyan esetek, amikor az oktatást kötelező megtartani:

- a munkavállaló munkába állásakor
- munkahely vagy munkakör megváltozásakor, valamint az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek változásakor
- munkaeszköz átalakításakor vagy új munkaeszköz üzembe helyezésekor
- új technológia bevezetésekor

A munkáltató köteles a munkavédelmi oktatást olyan időközökben és tartalommal megtartani, hogy a munkavállaló elsajátítsa és a foglalkoztatás teljes időtartama alatt rendelkezzen az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés elméleti és gyakorlati ismereteivel, megismerje a szükséges szabályokat, utasításokat és információkat.

Az oktatást rendszeres munkaidőben kell megtartani, és szükség esetén időszakonként - a megváltozott vagy új kockázatokat, intézkedéseket is figyelembe véve - meg kell ismételni.

Az oktatás elvégzését a tematika megjelölésével és a

résztevők aláírásával ellátva írásban kell rögzíteni.

A munkavédelmi oktatások témáit a munkáltató határozza meg, de talán áttekinteni a javasolt oktatási témákat nem haszontalan:

- a munkavédelemmel kapcsolatban a jogszabályok által biztosított általános jogok és kötelezettségek
- a munkahelyi belső előírások, utasításokból a munkavállalóra vonatkozó rendelkezései
- a munkája egészséges és biztonságos végzéséhez szükséges utasítások (technológia, gépkezelési, karbantartási stb.)
- a jogszabályoknak a munkavállaló beosztásával illetve munkájával összefüggő előírásai
- a munkavégzéssel járó, helyi körülményekből adódó veszélyek, ártalmak
- mind a munkahely egésze, mind az egyes munkafolyamatok tekintetében, azok elhárításának módja, a rendkívüli helyzetekben tanúsítandó magatartás
- az alkalmazott eszközök, anyagok, továbbá védőeszközök helyes használata
- a munkavállaló munkájával kapcsolatos közlekedésbiztonsági, tűzvédelmi, elsősegélynyújtási ismeretek
- a munkavállaló vállalati munkavédelmi képviselőinek

megválasztása, feladatai a képviselő jog- és hatásköre és persze elérhetőségük.

Ez utóbbit azért emeljük ki a tematikából, mert – mint láttuk – elég kevés helyen választottak a munkavállalók munkavédelmi képviselőt.

Foglalkozási megbetegedések kivizsgálásának és bejelentésének speciális szabályai

Foglalkozási megbetegedés társadalombiztosítási meghatározása:

Foglalkozási betegség az a betegség, amely a biztosított foglalkozásának különös veszélye folytán keletkezett.

Munkavédelmi meghatározás

Foglalkozási megbetegedés a munkavégzés, a foglalkozás gyakorlása közben következett olyan heveny és idült, valamint a foglalkozás gyakorlását követően megjelenő vagy kialakuló idült egészségkárosodás,

- amely a munkavégzéssel, a foglalkozással kapcsolatos, és a munkavégzés, munkafolyamat során előforduló fizikai, kémiai, biológiai, pszichoszociális és ergonómiai kóroki tényezőkre vezethető vissza,

- illetve amely a munkavállalónak az optimálisnál nagyobb vagy kisebb igénybevételének a következménye.

A foglalkozási eredetű kórképek egy részénél a munkavállaló szervezetében kimutatható és mérhető a kórképet okozó károsító munkahelyi tényező, még azt megelőzően, hogy a tényleges kórkép vagy annak valamely kóros tünete kifejlődnék.

A munkahelyi ártó tényező által az emberi (munkavállalói) szervezetben kiváltott, és még a foglalkozási megbetegedés kifejlődése előtt kimutatható és mérhető hatást a biológiai expozíciós mutató (BEM) fogalmával jelölik.

Biológiai expozíciós mutatónak azt az értékét, amelynek szintje fölött már előfordulhat az adott hatás által kiváltott foglalkozási megbetegedés, figyelmeztető szintnek, biológiai határértéknek nevezik.

Ha a munkavállalónál a biológiai határérték szintjét meghaladja az expozíció, bekövetkezik a fokozott expozíció, ami nem más, mint a munkavállaló szervezetében a munkavégzés során, a foglalkozás gyakorlása közben, vagy azzal összefüggésben a biológiai expozíciós mutatónak a jogszabályban meghatározott koncentrációja vagy mértéke, illetve zajnál a halláscsökkenés bármely fülön.

Foglalkozási megbetegedés:

A foglalkozási betegséget az orvos észleli és diagnosztizálja, így őt terheli a bejelentési kötelezettség is. A foglalkozási betegségben szenvedőnek nem keresőképtelen dolgozó keresőképtelenné válásakor a bejelentést újra meg kell tenni.

A bejelentést ezekben az esetekben a végleges diagnózist felállító egészségügyi szerv teszi meg.

A területileg illetékes munkavédelmi hatóságnak kell bejelenteni.

A bejelentési határidők:

- egyedi esetben a diagnózist követő 24 órán belül írásban,
- halálos kimenetelű vagy tömeges (egy helyen egyidejűleg 5 vagy annál több munkavállaló) heveny foglalkozási megbetegedésének diagnosztizálása esetén azonnal szóban (telefonon) és a diagnózist követő 24 órán belül írásban.

Munkáltatói bejelentés:

A bejelentést az erre a célra rendszeresített nyomtatványon a kitöltési utasítás szerint kell megtenni.

A bejelentés megtörténtét és keltét - a kórisme feltüntetésével - a munkavállalóról vezetett egészségügyi nyilvántartásban rögzíteni kell.

A munkavédelmi hatóság a bejelentést nyilvántartásba veszi, és erről a bejelentőt 3 napon belül értesíti.

Ha a bejelentés nem a foglalkozás-egészségügyi szolgálat orvosától érkezett, a munkavédelmi hatóság a bejelentőlap másolatát is megküldi az érintett foglalkozás-egészségügyi szolgálatnak.

Az esetek nyilvántartása:

A munkavédelmi hatóság a bejelentett foglalkozási betegségekkel, fokozott expozíciós esetekkel kapcsolatos vizsgálati lapokat, jegyzőkönyveket munkáltatók szerint, továbbá e rendelet mellékleteiben foglalt jegyzékek szerint külön-külön csoportosításban tartja nyilván.

A munkavédelmi hatóság a bejelentett foglalkozási betegségekkel, fokozott expozíciós esetekkel kapcsolatos, az 1. pont szerinti csoportosításban nyilvántartott adatokat folyamatosan megküldi a munkahigiénés és foglalkozás-egészségügyi szervnek.

A munkahelyi elsősegélynyújtás személyi és tárgyi feltételei

A munkavédelemről szóló Mvt. 46.§-a előírja, hogy biztosítani kell a munkahelyi elsősegélynyújtás tárgyi, személyi és szervezési feltételeit. „A munkahelyen – jellegének, elhelyezkedésének, a veszélyforrásoknak, a

munkavállalók létszámának, a munkavégzésből és a munkakörnyezetből származó hatások és egészségkárosító kóroki tényezők figyelembevételének, valamint a munka szervezésének megfelelően – biztosítani kell a munkahelyi elsősegélynyújtás tárgyi, személyi és szervezési feltételeit.”

Minden munkahelyen a munkáltatóknak biztosítani kell a kiképzett munkahelyi elsősegélynyújtó munkavállaló jelenlétét.

Személyi feltételek

A munkáltató köteles kiképzett munkahelyi elsősegély-nyújtó munkatársat az elsősegélynyújtással megbízni és jelenlétét minden műszakban biztosítani. Az elsősegély-nyújtók száma a munkahelyek sajátosságaitól függ: a munkafolyamatok kockázatától, a munkavállalók létszámától valamint a balesetek előfordulásától.

Egyszemélyes munkavégzés esetén képzett elsősegélynyújtót nem kell kijelölni, de a munkavállalót a tevékenységével összefüggő elsősegélynyújtási ismeretekre ki kell oktatni.

Kiképzett elsősegélynyújtónak azt a munkatársat kell tekinteni, aki

a) elsősegély-nyújtási ismeretekből – szakmai képzés keretében kiképzett, oktatott és vizsgázott,

b) az állami intézményeknél – az elsősegély-nyújtási ismeretek megszerzése céljából – szervezett tanfolyamokon vizsgát tett

c) gazdasági társaságoknál, oktatási intézményeknél – az Elsősegély-nyújtási ismeretek megszerzése céljából – szervezett tanfolyamokon vizsgát tett.

A két évnél régebben vizsgázott személy akkor minősül kiképzettnek, ha a részére az ismeretfelújító oktatás (továbbképzés) folyamatosan megtörtént.

Tárgyi feltételek

Hordágyat kell biztosítani: ott, ahol a helyiségek mérete, a végzett tevékenység jellege és a balesetek gyakorisága ezt indokolja.

Mentődobozok darabszámát és MSZ 13553 szabvány szerinti típusát a fenti szempontok figyelembevételével indokolt meghatározni.

Az elsősegélynyújtó felszerelést megfelelő mennyiségben és minőségben, jól látható, könnyen és gyorsan elérhető, szennyeződéstől védett helyen kell készenlétben tartani. A hozzájuk vezető utakat a külön jogszabályban meghatározottak szerint kell jelölni. Gondoskodni kell az elhasznált, lejárt, használhatatlan eszközök pótlásáról.

ZÁRSZÓ

Az előszóban meghatározásra került a jelen kiadvány célja, a családi jellegű mikro- és kisvállalkozások részére a munkavédelmi ismeretek átadásával. Ez a kiadvány azonban nem teljes körű, mert egy komplex, uniós forrásból támogatott program során került összeállításra, és egy kiadványsorozat részét képezi. Ez az uniós program „A munkahelyi egészség és biztonság fejlesztése a kiskereskedelmi ágazatban” elnevezésű GINOP-5.3.4-16-2017-00028, amelynek végrehajtásában a munkavállalókat képviselő szakszervezetek, mint a Munkástanácsok Országos Szövetsége és a Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezete, valamint a bolti kiskereskedőket képviselő munkaadói szervezetek, így az ÁFEOSZ-COOP Szövetség és a Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége KISOSZ alkotott egy közös konzorciumot.

A program során valamennyi szervezet megpróbálta a saját tagságának jellege alapján kiadványának témakörét és tartalmát összeállítani, ezért a munkavédelemmel összefüggő egyes kérdések más-más kiadványban jelenhetnek meg szakmai és terjedelmi okokból. Ezért a konzorciumi partnerek közösen azt javasolják, mind a kereskedelmi

vállalkozások tulajdonosainak és vezetőinek, mind pedig a munkavállalóknak, hogy további információkért keressék a többi kiadványt is, amelyek a szervezeteknél rendelkezésre állnak.

SZÉCHENYI 2020



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE